

LBRIS

We know
books

PSIHOLOGIA PROSTIEI

**EXPLICATĂ DE UNII DINTRE
CEI MAI INTELIGENȚI
SPECIALIȘTI DIN LUME**

Traducere din limba franceză de
ALEXANDRU BUMBAȘ

LITERA
București

Publicat prin înțelegere specială cu Éditions Sciences Humaines
împreună cu agentul desemnat al acesteia, 2 Seas Literary Agency,
și coagentul Livia Stoia Literary Agency

Contribuții: Dan Ariely, Brigitte Axelrad, Laurent Bègue, Claudie Bert, Stacey Callahan, Jean-Claude Carrière, Serge Ciccotti, Jean Cottraux, Boris Cyrulnik, Antonio Damasio, Sebastian Dieguez, Jean-François Dortier, Ewa Drozda-Senkowska, Pascal Engel, Howard Gardner, Nicolas Gauvrit, Alison Gopnik, Ryan Holiday, Aaron James, François Jost, Daniel Kahneman, Pierre Lemarquis, Jean-François Marmion, Patrick Moreau, Edgar Morin, Tobie Nathan, Delphine Oudiette, Emmanuelle Piquet, Pierre de Senarclens, Yves-Alexandre Thalmann

EDITURA
Editura Litera
tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19
e-mail: contact@litera.ro
www.litera.ro

Psihologia prostiei
Volum coordonat de Jean-François Marmion

Copyright © 2022 Grup Media Litera
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactori: Diana Coriciuc, Ilieș Câmpeanu
Corector: Georgiana Enache
Copertă: Flori Zahiu-Popescu
Tehnoredactare și prepress: Marin Popa

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Psihologia prostiei / coord.: Jean-François Marmion;
texte de Jean-Claude Carrière, Boris Cyrulnik, Antonio Damasio, ...;
trad. din lb. franceză de Alexandru Bumbaș. –
București: Litera, 2022

ISBN 978-606-33-8943-6

I. Marmion, Jean-François (coord.)
II. Carrière, Jean-Claude (text)
III. Cyrulnik, Boris (text)
IV. Damasio, Antonio (text)
V. Bumbaș, Alexandru (trad.)

159.9

Cuprins

AVERTISMENT (<i>Jean-François Marmion</i>)	7
Studiu științific asupra idioților (<i>Serge Ciccotti</i>)	13
Tipologia proștilor (<i>Jean-François Dortier</i>)	25
Considerațiile lui Edgar Morin	35
Teoria despre tâmpiți (Întâlnire cu <i>Aaron James</i>)	37
De la prostie la fleacuri (<i>Pascal Engel</i>)	45
O ființă umană se înșală amarnic (<i>Jean-François Marmion</i>)	55
Prostie și bias cognitiv (<i>Ewa Drozda-Senkowska</i>)	71
Gândirea cu două viteze (Întâlnire cu <i>Daniel Kahneman</i>)	81
Despre prostia din creier (<i>Pierre Lemarquis</i>)	93
Prostia în cunoștință de cauză (<i>Yves-Alexandre Thalmann</i>)	103
De ce oameni foarte inteligenți cred uneori în ineptii? (<i>Brigitte Axelrad</i>)	113
De ce găsim sens în coincidențe? (Întâlnire cu <i>Nicolas Gauvrit</i>)	125
Prostia ca delir logic (<i>Boris Cyrulnik</i>)	135
Limbajul prostiei (<i>Patrick Moreau</i>)	141
Emoțiile nu ne prostesc (tot timpul) (Întâlnire cu <i>Antonio Damasio</i>)	153
Prostie și narcisism (<i>Jean Cottraux</i>)	159
Cel mai dăunător manipulator mediatic? Mass-media! (Întâlnire cu <i>Ryan Holiday</i>)	171
Rețelele de socializare proaste și rele (<i>François Jost</i>)	183

Internetul: înfrângerea inteligenței? (Întâlnire cu <i>Howard Gardner</i>)	197
Prostie și post-adevăr (<i>Sebastian Dieguez</i>)	205
Metamorfozele prostiilor naționaliste (<i>Pierre de Senarclens</i>)	223
Cum să luptăm împotriva erorilor colective? (<i>Claudie Bert</i>)	233
De ce consumăm ca niște proști? (Întâlnire cu <i>Dan Ariely</i>)	239
Omul: specia animală care îndrăznește orice (<i>Laurent Bègue</i>)	247
Ce se poate face împotriva dobitocilor? (<i>Emmanuelle Piquet</i>)	259
Prostia văzută prin ochii copiilor (Întâlnire cu <i>Alison Gopnik</i>)	269
Visăm prostii? (<i>Delphine Oudiette</i>)	277
Cea mai mare prostie este să te crezi inteligent (Întâlnire cu <i>Jean-Claude Carrière</i>)	287
Să trăim în pace cu prostiile noastre (<i>Stacey Callahan</i>)	297
Prostia este zgomotul de fond al înțelepciunii (Întâlnire cu <i>Tobie Nathan</i>)	307
Despre autori	317

Avertisment

Voi, cei ce intrați aici, lăsați orice speranță!

„Bunul-simț este cel mai bine împărțit lucru din lume“, scria Descartes. Dar prostia? Despre ea ce putem spune?

Că se prelinge sau picură, că dă năvală sau zdruncină... prostia se află peste tot. Fără frontiere și fără limite. Când clipocit ușor, aproape suportabil, când mocirlă stătută scârboasă, când cutremur, rafală, tsunami care înghite lacom totul în calea lui spărgând, aneantizând și murdărind, prostia împroașcă pe toată lumea cu noroi. Mai rău, se șoptește că noi toți am fi sursa ei. Inclusiv eu. Ceea ce mă face să nu mă simt prea bine.

Insuportabila greutate a ființei

Prostii... vedem cu toții, le citim, le auzim zi de zi, neîncetat. Fiecare face, gândește, rumegă și spune prostii în același timp. Suntem cu toții idioți ocazionali, care se prostesc în treacăt, cu prea mare ușurință. Ideea este să fim conștienți de propria prostie și să o regretăm, pentru că eroarea este umană, iar greșeala recunoscută este pe jumătate iertată. Suntem mereu prostul cuiva, mai rar al propriei persoane... Cu excepția banalului zumzet cotidian al prostiei, trebuie, din nefericire, să luăm în calcul și răcnetele proștilor cu spirit de competiție, îngâmfați, PROȘTI cu majuscule. Astfel de proști, fie că îi întâlnim la serviciu sau în familie, nu prezintă nici un aspect cu caracter anecdotic. Te consternează și te torturează prin încrâncenarea lor într-ale

LBRIS

We know
books

Studiu științific asupra idiotilor

Serge Ciccotti

Psiholog și cercetător asociat
la Universitatea Bretagne-Sud

*Idiotul afirmă... savantul se îndoiește...
înțeleptul reflectează.*

ARISTOTEL ȘI... SERGE CICCOTTI

Ii putem oare studia pe idioți din punct de vedere științific? Iată o întrebare provocatoare! Cunoaștem cu toții studii ridicole (de exemplu, „Pot servi bășinile ca metodă de apărare împotriva fricii?“¹) sau despre meserii stupide care nu au nici o utilitate socială și nu aduc decât foarte puțină satisfacție personală², însă ce putem spune despre studiile privitoare la idioți?

În realitate, când suntem interesați de literatura științifică din domeniul psihologiei, prostia este, în general, destul de bine studiată. În acest sens, am putea răspunde pozitiv; proștii pot fi studiați, însă trebuie să ținem cont de faptul că studiile despre proști nu sunt, nici mai mult, nici mai puțin, decât cele despre Om. Putem face un portret-robot al idiotului selectând anumite variabile studiate în cadrul diverselor cercetări. Vom avea atunci o imagine relativ precisă despre ce este un imbecil (un tip inoportun, ușor debil, cu deficit atențional și limitat din punct de vedere intelectual) și chiar despre anumite declinații ale acestuia, cum ar fi dobitocul cras, brutal, căruia i se adaugă o dimensiune narcisistă toxică, ba chiar și o absență totală a empatiei.

¹ M. Sidoli, „Farting as a defence against unspeakable dread“, *Journal of Analytical Psychology*, 41(2), pp. 165-178, 1996

² <http://www.strikemag.org/bullshit-jobs/>

Prostie și lipsă de atenție

Dar, în loc să îl studieze pe idiot ca obiect, cercetarea psihologică ne permite să înțelegem mai ales de ce, uneori, oamenii se comportă ca niște idioti.

Astfel, studii efectuate asupra scenariilor comportamentale¹ arată că, în cea mai mare parte a timpului, oamenii nu fac o analiză foarte aprofundată a mediului înconjurător înainte de a acționa. Ei efectuează acțiuni de rutină, rodite și bine cunoscute, executate automat, pornind de la indici interni sau de mediu. Acesta este și motivul pentru care ai putea face următoarea constatare: „Atunci când plângi, se va găsi mereu un idiot care să te întrebe: Salut, e totul în regulă?” E la fel de stupid ca și cum te-ai uita a doua oară la ceas, imediat după ce tocmai ai făcut-o.

Atunci când vrem să știm ora exactă, trebuie să ne uităm la ceas – este un script pe care îl declanșăm mecanic. Acest mecanism ne permite să nu fim foarte atenți, pentru că scriptul are tocmai însușirea de a te face să nu acorzi o preocupare specială sarcinii pe care o ai de realizat. Prin urmare, câtă vreme nu suntem atenți și ne gândim la altceva, ne uităm la ceas fără să vedem ora, informația nu este asimilată și suntem obligați să privim din nou la ceas. Stupid, nu?

În domeniul studiilor cu privire la resursele atenționale, psihologii au demonstrat că suntem deseori victimele unei cecități în ce privește schimbările² și că o modificare, fie ea și importantă, nu este tot timpul percepută de individ. Tocmai de aceea, poți auzi deseori pe cineva spunând că: „Atunci când ai pierdut 10 kilograme în urma unui regim, ai tot timpul de-a face cu un idiot care nu vede diferența...” Cercetările asupra „iluziei controlului”³ ne permit să înțelegem „de ce există întotdeauna un idiot care apasă ca nebunul

¹ R.C. Schank și R.P. Abelson, *Scripts, Plans, Goals and Understanding: an Inquiry into Human Knowledge Structures* (cap. 1–3), L. Erlbaum, Hillsdale, 1977

² D.J. Simons și D.T. Levin, „Failure to detect changes to people during a real-world interaction”, *Psychonomic Bulletin & Review*, 5(4), pp. 644–649, 1998

³ E.J. Langer, „The illusion of control”, *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 32(2), pp. 311–328, 1975

pe butonul de la lift atunci când se grăbește”. Cercetări asupra influenței sociale ne ajută să ne dăm seama de ce, atunci când un șofer tâmpit o ia pe sens interzis, există tot timpul un prostan care îl urmează, și când un tont este întrebat, la un concurs televizat, cine se învârte în jurul Pământului – Luna sau Soarele? –, blegul va cere părerea publicului.

Ființa umană pare să se îndepărteze deseori de la raționalitatea pură și de la valorile așteptate. Iar marele prost este, în final, cel care va prezenta cele mai concrete diferențe la nivelul mediei efectelor studiate. În general, viziunea sa asupra lumii este una simplistă: nu se pricepe la numere mari, la rădăcini pătrate, la lucruri complexe, chiar la distribuția Gauss, din care nu percepe de obicei decât extremele. Stalin chiar spunea: „Moartea unui om e o tragedie, moartea a milioane de oameni reprezintă doar o statistică”. Toată lumea este un pic mai sensibilă la anecdote decât la rapoartele științifice înțesate de statistici. Însă prostului îi place la nebunie anecdota. Știe chiar pe cineva care a căzut de la etajul 40 și care nu a murit; de altfel, cazul a fost și la știrile de pe canalul TF1, din grupul media M6.

Prostie și credințe

Studii despre credințe au pus în evidență credința într-o lume dreaptă (*Belief in a Just World*¹), probabil cea mai împărtășită credință între oameni. Idiotul ilustrează perfect acest lucru trâmbițând: „Tipa a fost violată, e adevărat, dar ai văzut cum era îmbrăcată?” Cu cât ești mai tâmpit, cu atât susții mai abitir că victima și-a meritat soarta... De altfel, prostul proștilor disprețuiește gurile știrbe, acești „sărântoci nenorociți”.

Idiotul excelează în capacitatea sa de a crede vrute și nevrute, de la teoriile conspirațiilor la influența Lunii asupra comportamentului, până la homeopatia care funcționează chiar și pe căinele lui, ceea ce reprezintă o dovadă... Pe 28 mai 2017, o motocicletă a fost filmată

¹ L. Montada și M.J. Lerner, Preface, în L. Montada și M.J. Lerner (coord.), *Responses to Victimizations and Belief in a Just World* (pp. vii–viii), Plenum Press, 1998

pe autostrada A4 circulând pe o porțiune de câțiva kilometri fără pilot, căci acesta căzuse ceva mai înainte.¹ Pentru cei mai mărginiți, responsabile de acest lucru sunt, fără doar și poate, „Femeile în alb“;² pentru cei cu mai multă minte, este vorba despre efectul giroscopic... De altfel, se pare că există o corelație negativă între credințele mistice și capacitatea de a obține un Premiu Nobel.³

Tot în domeniul credințelor, studii⁴ arată o diferență între „tâm-piței contemporani“ și „bătrânii ignoranți ai zăpezilor de altădată“⁵. S-a demonstrat faptul că amintirile negative se estompează cu timpul și că doar cele pozitive rămân... Prin urmare, pe măsură ce îmbătrânim, avem tendința de a vedea trecutul ca fiind ceva pozitiv, ceea ce îi face pe venerabilii idioți să afirme: „Înainte era mai bine...”

O mare parte din iraționalitatea noastră a fost atent cercetată în numeroase studii și explicată de cercetători ca fiind expresia nevoii de a controla mediul în care trăim. Orice organism viu manifestă acest impuls (remarcăm în ce măsură se întâmplă acest lucru când sună cineva la ușă și, de fiecare dată, câinele tău dă buzna, deși niciodată nu el este cel căutat...). Această nevoie poate genera comportamente absurde la oameni, ca în cazul celor care merg să consulte o ghicitoare. Există, în Franța, aproximativ 100 000 de persoane care se declară „prezicători“, cifra lor de afaceri fiind undeva la

¹ Sciencesetavenirs.fr – „TRANSPORTS. Moto fantôme de l'A4: une Harley peut-elle rouler sans pilote sur plusieurs kilomètres?“, F. Daninos accesat la 21.06.2017, ora 20.00

² În Franța există mitul *Femeilor în alb* sau *Dames Blanches*. Acestea apar ca ființe supranaturale, sub forma unor femei îmbrăcate în alb, care interacționează cu trecătorii care se aventurează pe drumuri și mai ales peste poduri. (n.a.) Femeile în alb apar nu numai în mitologia franceză, ci și în cele olandeză și germană. (n. red.)

³ M. Zuckerman, J. Silberman, J.A. Hall, „The Relation Between Intelligence and Religiosity: A Meta-Analysis and Some Proposed Explanations“, *Personality and Social Psychology Review*, 17(4): pp. 325–354, 2013

⁴ S.T. Charles, M. Mather, L.L. Carstensen, „Aging and emotional memory: The forgettable nature of negative images for older adults“, *Journal of Experimental Psychology: General*, 132(2), p. 310, 2003

⁵ G. Brassens, „Le temps ne fait rien à l'affaire“, 1961

trei miliarde de euro pe an. Cercetătorii nu au descoperit niciodată vreun har special în cazul clarvăzătorilor declarați, aspect care nu îi împiedică pe aceștia din urmă să se îmbogățească. Se estimează că aproximativ 20% din femei și 10% din bărbați au apelat cel puțin o dată la previziune. În general, prezicătorii nu regretă faptul că au ales să își câștige traiul de pe urma acestei escrocherii, și, în cele din urmă, ne trezim în fața unor nemernici care fac din fraieri fondul lor de comerț... Nevoia de control antrenează deseori o iluzie a controlului, iar prostul se amăgește mai mult decât ceilalți.¹ La volan, această percepție denaturată se manifestă printr-o teamă mai mare de accident în rândul celor care sunt pasageri, nu șoferi. Prin urmare, idiotul nu reușește să doarmă când se află pe scaunul pasagerului... Nu adoarme decât atunci când conduce!

Prostul aruncă mai tare zarurile pentru a da 6–6, joacă la loto, îi place să calce în rahat de câine, dar evită scările. Omul greoi la minte e stăpân pe situație: dacă a câștigat la loterie e pentru că a visat cifra șase timp de șase nopți și, cum șase ori șase fac 42, a câștigat la loto cu numărul 42. Așadar, putem admite că idiotul are o sănătate mentală de invidiat, pentru că această iluzie este mult mai slab reprezentată la cei deprimați.²

Studii despre idioții care îți arată ce ai de făcut

Într-un alt domeniu la fel de intens studiat, idiotul folosește deseori strategii de conservare a stimei de sine. Studii asupra preconcepției de fals consens³ demonstrează că exagerăm numărul celor care au aceleași defecte ca noi, ceea ce îl face pe idiotul căruia îi spui că nu a oprit la Stop să afirme: „Dar nimeni nu oprește la acest indicator!“

¹ E.J. Langer, „The illusion of control“, *Journal of Personality and Social Psychology*, 32(2), pp. 311–328, 1975

² S.E. Taylor și J.D. Brown, „Illusion and well-being: A social psychological perspective on mental health“, *Psychological Bulletin*, 103(2), pp. 193–210, 1988

³ F. Verliac, „L'effet de Faux Consensus: une revue empirique et théorique“, *L'Année psychologique*, pp. 100, 141–182, 2000

Deseori, idiotul este victima prejudecății retrospective. La maternitate, va spune: „Eram sigur că va fi băiat“; în fața televizorului, va declara: „Eram sigur că Macron o să iasă președinte!“; și uneori îți va zice chiar: „Eram sigur că ai să spui asta!“ Să fie idiotul o persoană de rea-credință sau un clarvăzător? Nu, prostul rostește „Știam eu!“ în scopuri strategice, în special pentru a arăta că este mult mai informat decât e cu adevărat: „Știu, știu...“ Bineînțeles, nu trebuie să le vorbim idiotilor despre aceste studii, pentru că vor nega faptul că lucrurile stau așa...

Pentru a-și proteja stima de sine, multe persoane își supraestimează capacitățile. Această prejudecată a fost pusă în evidență de experimente psihologice care au arătat că, în diverse domenii, un număr mare de participanți se consideră mai buni decât media, de exemplu în ce privește inteligența. De o parte a scalei, îi avem pe cei „proști la culme“, cărora le reproșăm că le lipsește încrederea

în sine, căci este un fapt stabilit în psihologia naivă: cel care cumulează calități umane precum simplitatea, umilința și discreția este perceput adesea ca „mult prea prost“ sau „prost la culme“, adică un fraier de care ceilalți profită. De cealaltă parte, îi găsim pe cei care iau note mari, adică pe dobitocii cu exces nemăsurat de încredere. Dobitocul poate aduce mari daune societății atunci

„Atunci când plângi, se va găsi mereu un idiot care să te întrebe: Salut, e totul în regulă?“

când s-a rătăcit la mare sau la munte ieșind din cauza rapidității în deplasare de pe pârtia de schi, deși în cea mai mare parte a timpului își supraapreciază satisfăcut capacitatea de a gestiona viteza la volan.

În fine, prejudecata egocentrică¹ ne permite să facem diferența între josnicul *asshole* și cel numit *mare dobitoc*, acesta din urmă nedându-și seama că el se află la originea propriei imbecilități.

¹ D.T. Miller și M. Ross, „Self-serving biases in the attribution of causality. Fact or fiction?“, *Psychological Bulletin*, 82, pp. 213-225, 1975

Dobitocul a divorțat de trei ori pentru că a dat de trei proaste, a dat chix la locul de muncă pentru că lucrează cu o gașcă de incapabili. Abia la adolescență a înțeles că nu picioarele lui erau cele care răspândeau un miros pestilențial, ci șosetele. Într-o zi, este tras pe dreapta fiindcă a depășit viteza legală – pur și simplu nu a avut noroc. A înțeles greșit: norocul nu este decât interpretarea pe care o dă prostul probabilităților.

Cercetătorii Dunning și Krueger nu puteau încerca publicarea unui articol cu un titlu de genul: „Studii despre idioții care îți explică ce ai de făcut“. O asemenea prezentare a muncii acestora nu ar fi trecut de comitetele de lectură ale unei reviste științifice. Și, cu toate acestea, în lucrările lor nu au făcut decât să demonstreze acest lucru. Cei doi specialiști au descoperit că incompetenții tind să își supraestimeze propriul nivel de competență. Astfel, un idiot care nu a avut niciodată câine îți va explica detaliat cum să-l dreszi pe al tău... Dunning și Krueger atribuie această prejudecată unei dificultăți pe care o au persoanele necalificate de a-și evalua, în anumite situații, adevăratele capacități. Dar asta nu este tot: potrivit acestor psihologi¹, dacă persoana incompetentă are tendința de a-și supraevalua nivelul de competență, ea nu reușește nici să recunoască competența celor care o posedă.

Datorită acestor studii, înțelegem mai bine de ce un client idiot își petrece timpul explicându-i unui profesionist munca pe care acesta o are de făcut, dar și de ce, atunci când pierzi ceva, se trezește mereu un imbecil să te întrebe: „Ia, stai așa, unde l-ai văzut ultima oară?“ Tot idiotul mai spune: „E ușor să fii avocat, Dreptul presupune doar să înveți pe de rost“; „Să te lași de fumat? Nu ai nevoie decât de voință“, „Să fii pilot de avion? E ca și cum ai conduce un autobuz“ etc. Astfel, la finalul unei conferințe despre fizica cuantică din care idiotul nu înțelege nimic, îl va privi pe expert în ochi și îi va spune: „... Depinde“.

¹ J. Kruger, D. Dunning, „Unskilled and Unaware of It: How Difficulties in Recognizing One's Own Incompetence Lead to Inflated Self-Assessments“, *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(6): pp. 1121-1134, 1999

Dunning și Krueger sunt chiar de părere că modestia ar trebui să ne îndemne să nu votăm, pentru că nu ne pricepem la economie, la geopolitică și la viața instituțiilor, pentru că nu suntem capabili să evaluăm programele electorale și nici nu știm ce ar trebui făcut ca în Franța să meargă totul mai bine... Cu toate acestea, la cârciumă, idiotul va spune: „Eu știu cum putem stopa criza!...“ Numeroase studii efectuate pe subiecți asiatici demonstrează faptul că există și un efect Dunning-Krueger invers¹... Adică o capacitate de a-ți subestima capacitățile... Așa încât se pare că, în cultura Extremului Orient regula nefiind aceea de a te pune în valoare, nu există această tendință de a dori să demonstrezi că ești în temă cu toate subiectele...

Radarul prostiei

Deși există mult mai multe mecanisme care ar putea defini prostia, vom încheia această scurtă sinteză cu „neîncrederea cinică“, de care prostul, chiar și dobitocul, suferă într-o mai mare măsură decât ceilalți.² Cinismul este definit ca un ansamblu de credințe negative cu privire la natura umană și la motivațiile sale. Imbecilul este tot timpul-victima cinismului socio-politic, e de ajuns să-l întreb. Câteva fraze fără verb îi punctează reflecțiile: „Numai corupție“; „Radarele = escrocherii, afaceri, bani aruncați pe fereastră“; „Psihologii? Niște șarlatani cu toții“; „Jurnaliștii? Lingăi“. Prostul crede că oamenii sunt cinstiți doar pentru că le este teamă să nu fie prinși. El trăiește într-o lume a incompetenței și a vicleniei. Studiile demonstrează că idioții cinici cooperează atât de slab și sunt atât de neîncrezători încât ratează oportunități profesionale și, prin urmare, se trezesc cu salarii mai mici decât ale celorlalți.

¹ S.J. Heine, S. Kitayama și D.R. Lehman, „Cultural differences in self-evaluation: Japanese readily accept negative self relevant information“, *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32, pp. 434-443, 2001

² E.R. Greenglass și J. Julkunen, „Cynical Distrust Scale“, *Personality and Individual Differences*, 1989

În final, am putea spune că prostul ar întrupa astfel un fel de exagerare a unor tendințe psihologice diferite, pe care cercetătorii le-au identificat. Iar cel care le va cumula pe toate va fi considerat „regele imbecililor“, mai exact, cel mai mare dobitoc de pe fața Pământului.

Însă întrebarea prostească... esențială: „Pot fi proștii studiați?“ este probabil: „De ce sunt atât de mulți proști?“ Lucru adevărat, fiindcă, de îndată ce strigi pe stradă „Băi, tâmpitul“, toată lumea se întoarce! Încă o dată, literatura științifică furnizează un răspuns, ba chiar mai multe.

În primul rând, suntem echipați cu un radar al prostiei: prejudecata negativității.¹ Este o tendință pe care o avem de a acorda mai multă greutate, mai multă atenție și mai mult interes lucrurilor negative decât celor pozitive. Prejudecata negativității are consecințe importante asupra opiniilor ființelor umane, asupra stereotipurilor, discriminării și superstițiilor. În cadrul muncilor domestice, vedem imediat finisările minuțioase atunci când nu sunt făcute, dar niciodată când sunt terminate... Prin urmare, mulțumită prejudecății negativității, suntem în măsură să reperăm mult mai repede un prost decât un geniu, într-un mediu social complex. Pe de altă parte, această prejudecată ne face să percepem mai mult intenția din spatele unui eveniment negativ decât din spatele unuia pozitiv. Când căutăm acasă un obiect, impulsul nostru este de a gândi că nu noi l-am pierdut, ci că altcineva l-a pus în altă parte: „Cine mi-a luat...?“ Până la urmă, dacă un lucru eșuează, pornirea e aceea de a crede că există o intenție umană la mijloc, că greșeala unui mare prost a stricat totul.

În sfârșit, să mai adăugăm și faptul că cercetătorii au descoperit eroarea fundamentală de atribuire²: când observăm o persoană,

¹ P. Rozin, E.B. Royzman, „Negativity bias, negativity dominance, and contagion“, *Personality and Social Psychology review*, 5(4), pp. 296-320, 2001

² L. Ross, „The intuitive psychologist and his shortcomings: Distortions in the attribution process“, *Advances in Experimental Social Psychology*, vol. 10, pp. 173-220, 1977